INTERNATIONAL STUDIES CENTER

วิเทศวารสาร

ศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ (ISC) ผลิตเอกสารและบทความที่เกี่ยวข้องกับการทูตและการระหว่างประเทศ ความเห็นที่ปรากฏในบทความนี้เป็นของผู้เขียน ไม่ได้เป็นความเห็นของรัฐบาลไทยหรือกระทรวงการต่างประเทศ การผลิตหรือทำซ้ำเอกสารและบทความในรูปแบบใด ๆ ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากศูนย์ศึกษาการต่างประเทศที่ isc@mfa.go.th และจะต้องระบุชื่อผู้เขียนให้ชัดเจนตามหลักการอ้างอิงเอกสารที่เป็นสากลด้วย

ฉบับที่ 1/2569 | มกราคม 2569

เบื้องหลังวิกฤตเวเนซุเอลาในมุมมองสัจนิยมแบบอุณหพลศาสตร์ (Thermodynamic Realism)

ศุภมิตร ปิติพัฒน์[1]

ในยุคที่โครงสร้างพื้นฐานดิจิทัล—ตั้งแต่ศูนย์ข้อมูลขนาดใหญ่ไปจนถึงระบบปัญญาประดิษฐ์—กลายเป็นแกนกลางของเศรษฐกิจและอำนาจรัฐ ความมั่นคงทางพลังงานมิได้เป็นเพียงคำถามเรื่อง “ปริมาณ” อีกต่อไป หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างว่าระบบพลังงานสามารถดำรงเสถียรภาพ ความต่อเนื่อง และความเข้ากันได้กับเทคโนโลยีที่พึ่งพาพลังงานอย่างเข้มข้นได้เพียงใด บทความนี้เสนอให้มองพลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับเวเนซุเอลาผ่านกรอบคิดสัจนิยมแบบอุณหพลศาสตร์ (Thermodynamic Realism)[2] ซึ่งมิได้มุ่งอธิบายการตัดสินใจเชิงเหตุการณ์ของรัฐ หากแต่ชี้ให้เห็นข้อเรียกร้องเชิงโครงสร้าง (structural demands) ที่ระบบพลังงานและฐานวัตถุของเศรษฐกิจดิจิทัลตั้งไว้ต่อรัฐในระยะยาว ภายใต้กรอบนี้ เหตุการณ์เฉพาะหน้าจึงมิใช่ผลลัพธ์ที่ทฤษฎีมุ่งอธิบายโดยตรง หากเป็นเพียงจุดที่ข้อจำกัดเชิงโครงสร้างซึ่งดำรงอยู่ก่อนแล้ว ปรากฏตัวออกมาในรูปของความตึงเครียดทางการเมืองและความมั่นคง

Thermodynamic Realism กับอำนาจเชิงโครงสร้าง

หากพิจารณาผ่านกรอบคิดคลาสสิกของ Susan Strange[3] อำนาจเชิงโครงสร้างในระบบโลกมักถูกจำแนกออกเป็น 4 มิติหลัก ได้แก่ ความมั่นคง การผลิต การเงิน และความรู้ อย่างไรก็ดี ในบริบทของโลกดิจิทัลร่วมสมัย สถาปัตยกรรมทางเทคโนโลยีที่มักถูกเรียกรวมว่า The Stack — ตามมโนทัศน์ของ Benjamin Bratton[4] — ได้ทำ

---

[1] ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[2] ศุภมิตร ปิติพัฒน์. เรือใบและสไปเดอร์-แมน : การทูตไทยกับการเปลี่ยนแปลงไวยากรณ์ของการเมืองระหว่างประเทศในโลกข่ายใย [รายงานวิจัยเสนอต่อศูนย์ศึกษาการต่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ]; 2569. อยู่ในระหว่างการจัดพิมพ์.

[3] Strange, S. (1988). States and Markets. London: Pinter Publishers.

[4] Bratton, B. H. (2015). The Stack: On Software and Sovereignty. Cambridge, MA: MIT Press.

หน้าที่หลอมรวมมิติที่เคยแยกขาดเหล่านี้เข้าเป็นโครงสร้างเดียวกันอย่างแยกไม่ออก วัตถุทางเทคโนโลยีสำคัญ เช่น ชิปประมวลผล จึงมิได้เป็นเพียงผลผลิตจากภาคการผลิตหรือความรู้ทางวิศวกรรมเท่านั้น หากยังดำรงสถานะเป็นสินทรัพย์ทางการเงินมูลค่าสูงของทุนเทคโนโลยี เป็นโครงสร้างพื้นฐานของระบบการคำนวณ และเป็นยุทธปัจจัยที่มีความหมายโดยตรงต่อความมั่นคงแห่งชาติในเวลาเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม กรอบคิด Thermodynamic Realism เสนอให้ขยายการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างลงลึกไปอีกขั้น โดยชี้ให้เห็นว่า อำนาจที่ถูกควบรวมและซ้อนทับกันใน The Stack ไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยลอยตัวเหนือข้อจำกัดทางฟิสิกส์ การดำรงอยู่และการขยายตัวของโครงสร้างอำนาจดังกล่าวจำเป็นต้องอาศัยการเผาผลาญพลังงาน การจัดการความร้อน และการควบคุมเอนโทรปีอย่างต่อเนื่อง ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นต้องผนวก “อำนาจทางอุณหพลศาสตร์” (thermodynamic power) เข้าไปในสมการของอำนาจเชิงโครงสร้าง ในฐานะ “โครงสร้างพื้นฐานของโครงสร้างทั้งปวง” (infra-structure of structures) ไม่ว่าจะเป็นการคำนวณของความรู้ การไหลเวียนของการเงิน หรือการปฏิบัติการด้านความมั่นคง ล้วนต้องแลกมาด้วยต้นทุนทางพลังงานและข้อจำกัดทางอุณหพลศาสตร์ทั้งสิ้น การควบคุม เสถียรภาพทางอุณหพลศาสตร์ (thermodynamic stability) จึงกลายเป็นเงื่อนไขปุริมบท (pre-condition) ที่กำหนดความเป็นไปได้ ความต่อเนื่อง และความยั่งยืนของอำนาจในมิติอื่นทั้งหมด หากฐานรากทางพลังงานนี้สั่นคลอน โครงสร้างอำนาจที่ซ้อนทับอยู่บนยอดของ The Stack ย่อมไม่อาจดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง[5]

ภาพประกอบ 1 (ซึ่งผู้เขียนให้ AI ช่วยจัดออกมาตามกรอบคิดของ Thermodynamic Realism) แสดงลำดับชั้นทางธรณีวิทยาของอำนาจ (The Stratigraphy of Power) ที่สังเคราะห์กรอบแนวคิดอำนาจเชิงโครงสร้างของ Susan Strange เข้ากับสถาปัตยกรรม The Stack ของ Benjamin Bratton และวางลงบนรากฐานของข้อจำกัดทางกายภาพตามกรอบคิดของ Thermodynamic Realism

[5] ศุภมิตร ปิติพัฒน์. เรือใบและสไปเดอร์-แมน. 2569

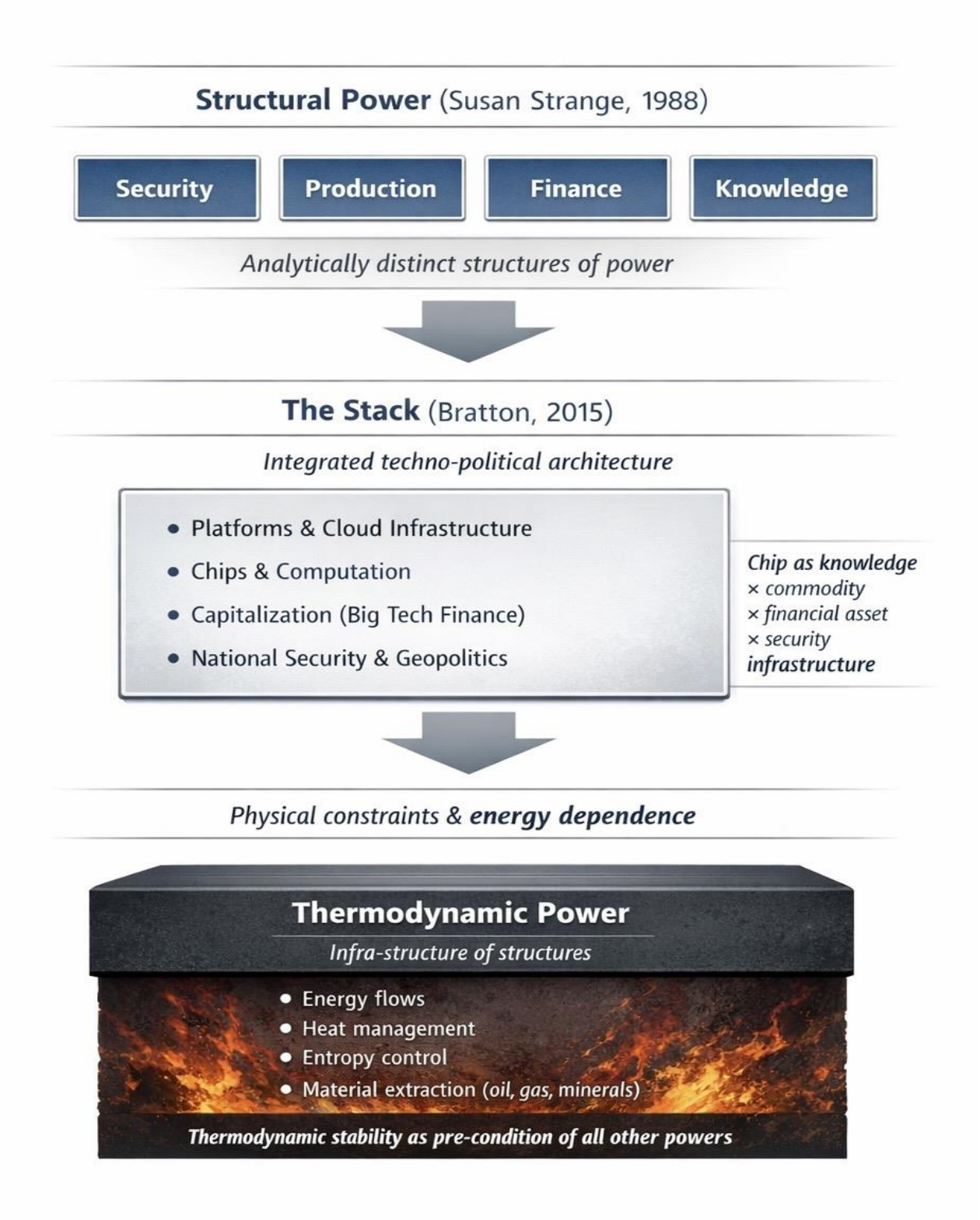

ภาพที่ 1: The Stratigraphy of Power ตามกรอบคิด Thermodynamic Realism

จากกรอบคิดดังกล่าว บทความนี้จะชี้ให้เห็นว่า พลวัตความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกากับเวเนซุเอลา ไม่อาจเข้าใจได้เพียงในฐานะปฏิสัมพันธ์ทางการทูตหรือความมั่นคงแบบดั้งเดิม หากแต่ต้องมองในฐานะส่วนหนึ่งของความพยายามจัดการเสถียรภาพเชิงอุณหพลศาสตร์ของระบบพลังงานและโครงสร้างดิจิทัลในระดับโลก ซึ่งเป็นแรงกดทับเชิงโครงสร้างที่กำหนดขอบเขตความเป็นไปได้ของการเมืองระหว่างประเทศร่วมสมัย

ข้อจำกัดของระบบโรงกลั่นสหรัฐฯ และเสถียรภาพของพลังงาน

ในบริบทปัจจุบัน ข้อเรียกร้องเชิงโครงสร้างที่เด่นชัดที่สุดประการหนึ่งคือ ความจำเป็นในการจัดการ “เสถียรภาพของพลังงาน” (energy stability) ท่ามกลางแรงกดดันหลายด้านพร้อมกัน ทั้งการชะลอตัวเชิงโครงสร้างของการผลิตจาก shale oil ความไม่สอดคล้องระหว่างคุณภาพน้ำมันดิบกับโครงสร้างโรงกลั่น (refinery mismatch) และการเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วของความต้องการพลังงานจากโครงสร้างพื้นฐานดิจิทัลและปัญญาประดิษฐ์ โครงสร้างโรงกลั่นของสหรัฐฯ โดยเฉพาะในแถบอ่าวเม็กซิโก สะท้อนข้อจำกัดเชิงระบบนี้อย่างชัดเจน โรงกลั่นเหล่านี้ได้รับการออกแบบและลงทุนอย่างเข้มข้นในหน่วยแปรรูปขั้นลึก (deep conversion units) เช่น cokers และ crackers เพื่อรองรับการกลั่นน้ำมันดิบหนักที่มีปริมาณกำมะถันสูง (heavy sour crude) ซึ่งช่วยให้สามารถแปรสภาพวัตถุดิบราคาต่ำให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์มูลค่าสูงได้อย่างมีประสิทธิภาพเชิงเศรษฐศาสตร์[6]

อย่างไรก็ตาม การพึ่งพาน้ำมันดิบจาก shale oil ซึ่งเป็นน้ำมันดิบเบาและมีกำมะถันต่ำ (light sweet crude) เพียงอย่างเดียว จะสร้าง ความไม่ประหยัดเชิงอุณหพลศาสตร์ (thermodynamic inefficiency) อย่างน้อยสองประการ ได้แก่

(1) Top-end constraints ที่เกิดจากสัดส่วนของก๊าซและแนฟทา (naphtha) ที่สูงเกินไป ส่งผลให้เกิดคอขวดทางกายภาพ (physical bottleneck) ที่หน่วยกลั่นบรรยากาศส่วนบน (atmospheric distillation overheads) ต้องรองรับปริมาณวัตถุดิบเกินขีดความสามารถที่ถูกออกแบบไว้ ผลที่ตามมาคือ ระบบกลั่นไม่สามารถจัดสรรโครงสร้างผลผลิตได้อย่างเหมาะสม และเกิดการบิดเบือนสัดส่วนของผลิตภัณฑ์ออกจากกลุ่ม middle distillates ซึ่งรวมถึงผลิตภัณฑ์หลักอย่างน้ำมันดีเซลและน้ำมันเจ็ท (เชื้อเพลิงอากาศยาน) ที่มีมูลค่าสูง

[6] AZTech Training & Consultancy. (n.d.). Difference between sweet and sour crude oil for refining. Retrieved from https://aztechtraining.com/articles/difference-between-sweet-and-sour-crude-oil-for-refining; International Energy Agency (IEA). (2024). Electricity 2024: Analysis and forecast to 2026. Retrieved from https://www.iea.org/reports/electricity-2024; International Energy Agency (IEA). (2024). Energy and AI. Retrieved from https://www.iea.org/reports/energy-and-ai.

(2) ภาวะการใช้ประโยชน์ต่ำกว่าศักยภาพ (underutilization) ของหน่วยแปรรูปขั้นลึกที่มีมูลค่าการลงทุนสูง ซึ่งเกิดจากการขาดกากน้ำมันหนักสำหรับการแปรสภาพ ส่งผลให้หน่วยเหล่านี้ต้องเผชิญภาวะ กำลังการผลิตส่วนเกินเชิงเทคนิค (technical overcapacity) และกลายสภาพเป็น สินทรัพย์ด้อยค่าเชิงโครงสร้าง (temporarily stranded assets) ในทางปฏิบัติ ภาวะดังกล่าวลดทอนความสามารถในการทำกำไรของโรงกลั่น (refinery margins) ลงอย่างมีนัยสำคัญ

ด้วยเหตุนี้ สหรัฐฯ จึงตกอยู่ในสถานะที่ดูเหมือนย้อนแย้ง กล่าวคือ เป็นทั้งผู้ส่งออกน้ำมันดิบเบารายใหญ่และผู้นำเข้าน้ำมันดิบหนักรายใหญ่ในเวลาเดียวกัน เพื่อรักษาสมดุลของ สูตรวัตถุดิบ (crude slate) ให้สอดคล้องกับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่[7]

ข้อจำกัดของ Shale Oil และแรงกดดันจาก The Stack

ข้อจำกัดดังกล่าวยังถูกซ้ำเติมด้วยพลวัตภายในของ shale oil เอง ซึ่งมีลักษณะการผลิตที่ถดถอยเร็ว (high decline rates) ทำให้ต้องขุดเจาะหลุมใหม่อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาระดับการผลิต เมื่อพื้นที่ศักยภาพสูง (sweet spots) ถูกใช้ไปมากขึ้น การผลิตย่อมเผชิญต้นทุนส่วนเพิ่มที่สูงขึ้นและมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะ “ทรงตัว” (plateau) มากกว่าการขยายตัวอย่างไม่จำกัดในระยะยาว ตามที่มีรายงานคาดการณ์ว่าจะเริ่มถึงจุดพีคและชะลอตัวลง (plateau and decline) ภายในปี 2027[8]

แรงกดดันเชิงโครงสร้างนี้ทวีความสำคัญยิ่งขึ้นเมื่อผนวกกับการขยายตัวของ The Stack โดยรายงานของ International Energy Agency ระบุว่าความต้องการไฟฟ้าของศูนย์ข้อมูลทั่วโลกมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมากกว่าเท่าตัวภายในปี 2030 โดยมี AI เป็นแรงขับสำคัญ ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ คำถามเชิงยุทธศาสตร์จึงมิใช่เพียงการเพิ่มปริมาณพลังงาน แต่คือการจัดการ ความเสถียรและความเข้ากันได้ของระบบพลังงานทั้งหมด กับโครงสร้างเทคโนโลยีที่ต้องพึ่งพาพลังงานอย่างต่อเนื่อง[9]

---

[7] U.S. Energy Information Administration (EIA). (2022, November 17). U.S. crude oil imports from OPEC+ have declined, while imports from Canada have increased. Retrieved from https://www.eia.gov/todayinenergy/detail.php?id=54199.

[8] Reuters. (2025, April 15). EIA projects U.S. crude oil output to peak by 2027. Retrieved from https://www.reuters.com/business/energy/us-crude-oil-output-peak-by-2027-eia-projects-2025-04-15/.

[9] International Energy Agency (IEA). (2024). Electricity 2024: Analysis and forecast to 2026. Retrieved from https://www.iea.org/reports/electricity-2024; International Energy Agency (IEA). (2024). Energy and AI. Retrieved from https://www.iea.org/reports/energy-and-ai.

เวเนซุเอลาในฐานะจิ๊กซอว์เชิงอุณหพลศาสตร์

ในบริบทนี้ เวเนซุเอลาจึงปรากฏขึ้นในฐานะกรณีศึกษาที่มีนัยสำคัญเชิงโครงสร้าง ไม่เพียงเพราะมีปริมาณสำรองน้ำมันพิสูจน์แล้วในระดับสูงมาก แต่เนื่องจากคุณภาพของน้ำมันส่วนใหญ่เป็นน้ำมันหนักและน้ำมันหนักมาก (heavy & extra-heavy crude) ซึ่งมีความเข้ากันได้สูงเชิงอุณหพลศาสตร์กับโครงสร้างโรงกลั่นของสหรัฐฯ

นอกเหนือจากด้านพลังงาน ในเขต Orinoco Mining Arc ของเวเนซุเอลายังมีแหล่งแร่หายากซึ่งเป็นวัตถุดิบจำเป็นสำหรับเทคโนโลยีขั้นสูง (rare earth elements) ในปริมาณมหาศาล เช่น โคลแทน (Coltan) และทอเรียม (Thorium) ซึ่งรัฐได้ประกาศให้เป็นทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ ทำให้เวเนซุเอลาไม่ได้เป็นเพียง “ปั๊มน้ำมัน” ให้แก่สหรัฐฯ แต่ยังเป็น “เหมืองวัตถุดิบ” สำหรับผลิตชิป เซิร์ฟเวอร์ และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ ที่จำเป็นต่อการทำงานของ AI และ Data Center รวมทั้งระบบอาวุธที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงด้วย ข้อมูลดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของเวเนซุเอลาในฐานะ ฐานวัตถุ (material base) ที่หล่อเลี้ยงระบบ The Stack ในระยะยาว[10]

ปัจจัยจีน — การปะทะกันของระบบเผาผลาญและตรรกะยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ

เพื่อทำความเข้าใจแรงกดดันเชิงโครงสร้างที่เพิ่มขึ้น จำเป็นต้องวางกรณีเวเนซุเอลาลงในบริบทการแข่งขันระหว่างมหาอำนาจ จีนมิได้เข้ามาในภูมิภาคนี้เพียงในฐานะคู่ค้าทั่วไป หากแต่ด้วยแรงขับดันเชิงโครงสร้างเดียวกัน คือความจำเป็นในการสร้างเสถียรภาพของระบบพลังงานและเทคโนโลยีแห่งชาติ ภายใต้กรอบ Digital Silk Road เวเนซุเอลาจึงถูกมองในฐานะแหล่งสำรองทางอุณหพลศาสตร์ ที่อาจช่วยลดความเปราะบางของระบบเศรษฐกิจดิจิทัลของจีนในระยะยาว เมื่อมองผ่านกรอบนี้ ปฏิบัติการของสหรัฐฯ ถ้าหากดึงจีนเข้ามาอยู่ในสมการของการอธิบาย จึงอาจอธิบายได้ดีที่สุดด้วยตรรกะยุทธศาสตร์ “การปฏิเสธเชิงโครงสร้าง” (structural denial) มากกว่าการแสวงหาทรัพยากรโดยตรง เป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์มิใช่อยู่ที่การขาดแคลนน้ำมันในปัจจุบัน แต่คือการไม่เปิดพื้นที่ให้คู่แข่งสามารถผนวกแหล่งทรัพยากรสำคัญเข้าเป็นส่วนหนึ่งของห่วงโซ่อุปทานเชิงอุณหพลศาสตร์ของตนได้อย่างสมบูรณ์[11]

เมื่อกฎหมายระหว่างประเทศปรากฏในฐานะ “ไวยากรณ์ว่างเปล่า” ในสมรภูมิเวเนซุเอลา

กรณีปฏิบัติการของสหรัฐฯ ต่อเวเนซุเอลา มิได้เพียงเปิดให้เห็นแรงผลักดันด้านพลังงานและวัตถุของ The Stack เท่านั้น หากยังทำให้สถานะของกฎหมายระหว่างประเทศในบริบทโลกดิจิทัลร่วมสมัยปรากฏขึ้นในลักษณะที่คลุมเครือและไม่มั่นคงยิ่งขึ้น ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ กฎหมายระหว่างประเทศมิได้หายไปจากสนามการเมือง หาก

---

[10] El País. (2025, December 22). Oil, gold and rare earth elements: The backdrop to U.S. political tension with Venezuela. El País. Retrieved from https://english.elpais.com/international/2025-12-22/oil-gold-and-rare-earth-elements-the-backdrop-to-us-political-tension-with-venezuela.html.

[11] Ibid.

ดำรงอยู่ในฐานะ “ไวยากรณ์ที่ว่างเปล่า” กล่าวคือ เป็นกรอบภาษาที่ยังคงถูกอ้างถึงอย่างกว้างขวาง แต่มีพลังจำกัดในการกำกับทิศทางของการกระทำเชิงโครงสร้าง[12]

ในโลกของไวยากรณ์แบบดั้งเดิม หลักการเรื่อง “อธิปไตย” (sovereignty) และ “การไม่แทรกแซงกิจการภายใน” (non-intervention) ทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับพฤติกรรมของรัฐอย่างมีเสถียรภาพ อย่างไรก็ดี ในกรณีเวเนซุเอลา ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นชี้ให้เห็นว่า หลักการเหล่านี้อาจมิได้สูญสลายไป หากแต่ถูกลดทอนบทบาทลง เหลือเพียง “เปลือกทางภาษา” ที่ไม่สามารถต้านทานแรงผลักดันเชิงโครงสร้างจาก The Stack ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการแรก ความจำเป็นเชิงกายภาพและเชิงอุณหพลศาสตร์มีแนวโน้มเข้ามาแทนที่บทบาทเชิงกำกับของกฎเกณฑ์ทางกฎหมาย เมื่อความต้องการน้ำมันดิบหนักเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบโรงกลั่นและโครงสร้างดิจิทัลกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของความต่อเนื่องเชิงระบบ กฎหมายระหว่างประเทศที่ออกแบบมาเพื่อจำกัดการใช้กำลังจึงประสบข้อจำกัดในการทำหน้าที่เป็นกลไกหน่วงหรือเบรกทางการเมือง แรงผลักดันทางอุณหพลศาสตร์ในที่นี้มิได้ “ลบล้าง” กฎหมาย หากแต่ทำให้กฎหมายไม่สามารถทำหน้าที่ในแบบเดิมได้ภายใต้แรงกดดันเชิงโครงสร้างที่เร่งรัดกว่า

ประการที่สอง ความว่างเปล่าของไวยากรณ์กฎหมายมิได้เกิดขึ้นในสุญญากาศ หากถูกผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่องในพื้นที่การสื่อสารและการสร้างความชอบธรรม (sphere of discursive influence) แม้การละเมิดหลักการอธิปไตยจะปรากฏอย่างเด่นชัด แต่พื้นที่วาทกรรมยังเต็มไปด้วยการอ้างถึงกฎหมายในรูปแบบอื่น ไม่ว่าจะเป็น “ความรับผิดชอบในการปกป้อง” (R2P) หรือการอ้างเหตุผลด้านอาชญากรรมข้ามชาติ การอ้างอิงเหล่านี้มิได้มุ่งฟื้นฟูพลังบังคับของกฎหมาย หากแต่ทำหน้าที่เชื่อมช่องว่างระหว่างการกระทำเชิงวัตถุที่หลีกเลี่ยงไม่ได้กับความคาดหวังเชิงบรรทัดฐานของสังคมโลก กฎหมายจึงดำรงอยู่ในฐานะเครื่องมือเชิงวาทกรรม มากกว่ากรอบกำกับเชิงปฏิบัติ

ประการสุดท้าย ทรัพยากรที่มีความจำเป็นต่อ The Stack ไม่ว่าจะเป็นน้ำมันดิบหนักหรือแร่หายาก มีแนวโน้มถูกดึงเข้าสู่ภาวะที่อาจเรียกได้ว่าเป็น “สภาวะยกเว้นที่ยืดเยื้อ” (prolonged state of exception) ภายใต้เงื่อนไขนี้ พื้นที่ที่มีทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์มิได้ถูกปกครองด้วยกฎเกณฑ์สากลในแบบเดียวกัน หากแต่ค่อย ๆ ถูกจัดวางให้อยู่ภายใต้ตรรกะของการเข้าถึงและการควบคุมเชิงโครงสร้างมากขึ้น กฎหมายระหว่างประเทศจึงมิได้หายไปจากสมรภูมิ หากแต่ถูกแทนที่บทบาทด้วย “ไวยากรณ์ของการเข้าถึง” (grammar of access) ที่สอดคล้องกับความต้องการของระบบเทคโนโลยีและพลังงานร่วมสมัย

ภายใต้เงื่อนไขของไวยากรณ์ที่ว่างเปล่า ผลสืบเนื่องที่สำคัญประการหนึ่งคือ การกลายสภาพของหลักการมนุษยธรรมจากกรอบบรรทัดฐานเชิงจำกัด ไปสู่ทรัพยากรเชิงยุทธศาสตร์ในสนามการเมืองระหว่างประเทศ เมื่อ

---

[12] ศุภมิตร ปิติพัฒน์. เรือใบและสไปเดอร์-แมน. 2569

กฎหมายระหว่างประเทศไม่สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกกำกับที่มีผลผูกพันได้อย่างสม่ำเสมอ ภาษาและหลักการด้านมนุษยธรรมจึงมิได้หายไป หากแต่ถูกปรับบทบาทให้สอดรับกับความจำเป็นเชิงโครงสร้างที่กดทับอยู่เบื้องหลัง

ในบริบทเช่นนี้ แนวคิดอย่าง “ความรับผิดชอบในการปกป้อง” หรือการคุ้มครองพลเรือน มิได้ทำงานในฐานะข้อจำกัดที่บังคับให้รัฐต้องยับยั้งการใช้กำลัง หากแต่ทำหน้าที่เป็นกรอบภาษาอันยืดหยุ่น ที่สามารถถูกนำมาใช้เพื่อจัดการความตึงเครียดระหว่างการกระทำเชิงวัตถุกับความคาดหวังทางศีลธรรมของสังคมโลก หลักการมนุษยธรรมจึงค่อย ๆ ถูกแยกออกจากกระบวนการทางกฎหมายที่เป็นทางการ และถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของกลไกการให้เหตุผลเชิงยุทธศาสตร์ ปรากฏการณ์ดังกล่าวอาจอธิบายได้ในฐานะการ “ทำให้หลักการมนุษยธรรมกลายเป็นอาวุธ” (weaponization of humanitarianism) มิใช่ในความหมายของการบิดเบือนอย่างเจตนาร้าย หากแต่ในฐานะการนำหลักการเหล่านี้มาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อลดแรงต้านเชิงบรรทัดฐานต่อการกระทำที่ขับเคลื่อนด้วยความจำเป็นทางโครงสร้าง ในสภาพการณ์ที่แรงผลักดันจาก The Stack และฐานวัตถุของระบบพลังงานมีความเร่งรัดสูง ภาษาเชิงมนุษยธรรมจึงทำหน้าที่เป็นชั้นห่อหุ้มเชิงความหมาย (semantic buffer) ที่ช่วยให้การปฏิบัติการสามารถดำเนินไปได้โดยไม่ปะทะกับความชอบธรรมทางศีลธรรมอย่างตรงไปตรงมา

ในแง่นี้ การ weaponize หลักการมนุษยธรรม มิได้สะท้อนถึงความล้มเหลวของบรรทัดฐานระหว่างประเทศโดยตรง หากแต่สะท้อนถึงการเปลี่ยนโหมดการทำงานของบรรทัดฐานเหล่านั้น จากเครื่องมือกำกับพฤติกรรม ไปสู่ส่วนประกอบหนึ่งของสถาปัตยกรรมการจัดการความชอบธรรม ในยุคที่แรงผลักดันเชิงอุณหพลศาสตร์และเทคโนโลยีมีอำนาจเหนือไวยากรณ์ทางกฎหมายแบบดั้งเดิม

จีนกับสหรัฐฯ ในบริบทของไวยากรณ์ว่างเปล่าและการช่วงชิงอำนาจในการกำหนดภาษาแห่งอธิปไตย

เมื่อพิจารณาผลสืบเนื่องของภาวะไวยากรณ์ว่างเปล่าในกรณีเวเนซุเอลาให้ลึกลงไปอีกระดับ ประเด็นดังกล่าวมิได้จำกัดอยู่เพียงความสัมพันธ์ทวิภาคีระหว่างสหรัฐอเมริกาและเวเนซุเอลา หากยังสะท้อนการปะทะกันเชิงโครงสร้างระหว่างมหาอำนาจต่อสถานะของกฎหมายระหว่างประเทศในระเบียบโลกที่กำลังเปลี่ยนผ่าน

ในบริบทนี้ สหรัฐอเมริกาและจีนมิได้ยืนอยู่คนละขั้วในเชิงบรรทัดฐานอย่างเรียบง่าย หากแต่ตอบสนองต่อภาวะเดียวกัน กล่าวคือ การที่กฎหมายระหว่างประเทศไม่อาจทำหน้าที่เป็นไวยากรณ์กำกับพฤติกรรมได้อย่างเสถียรภายใต้แรงผลักดันจาก The Stack และฐานวัตถุของระบบพลังงาน ความแตกต่างสำคัญจึงอยู่ที่ “วิธีการจัดการกับความว่างเปล่าของไวยากรณ์” มากกว่าการยึดถือหรือปฏิเสธกฎหมายในเชิงหลักการ

ในกรณีของสหรัฐฯ การดำเนินนโยบายแบบฝ่ายเดียว (unilateralism) อาจถูกมองได้ว่าเป็นความพยายามรักษาอธิปไตยในการตัดสินใจเชิงนโยบายของตน ท่ามกลางสภาพแวดล้อมที่แรงผลักดันเชิงอุณหพลศาสตร์และเทคโนโลยีมีความเร่งรัดสูง ภายใต้เงื่อนไขเช่นนี้ กฎหมายระหว่างประเทศจึงถูกใช้งานในลักษณะเลือกสรร เป็นทรัพยากรเชิงวาทกรรมที่สามารถเรียกใช้หรือพักไว้ตามความจำเป็นของยุทธศาสตร์ มากกว่าจะทำหน้าที่เป็นกรอบกำกับที่มีผลผูกพันโดยสม่ำเสมอ

ในทางตรงกันข้าม ท่าทีของจีนที่เน้นการย้ำหลักการอธิปไตย การไม่แทรกแซง และความชอบธรรมของพหุภาคีนิยม (multilateralism) อาจถูกตีความได้ว่าเป็นความพยายามปกป้อง “ตัวไวยากรณ์” ของกฎหมายระหว่างประเทศเอง มากกว่าการปกป้องผลลัพธ์เชิงเนื้อหาในกรณีใดกรณีหนึ่ง ภายใต้โลกที่ไวยากรณ์ทางกฎหมายเริ่มสูญเสียพลังบังคับ จีนมีแรงจูงใจเชิงโครงสร้างในการตรึงสนามภาษาของระเบียบโลกไม่ให้ไหลไปตามการใช้งานเชิงเลือกสรรของมหาอำนาจเพียงฝ่ายเดียว

เมื่อมองผ่านกรอบนี้ ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐฯ กับจีนจึงมิได้เป็นเพียงการแข่งขันเชิงอำนาจหรือทรัพยากร หากยังเป็นการช่วงชิงอำนาจในการกำหนดว่า “ภาษาใด” จะยังสามารถทำหน้าที่เป็นไวยากรณ์ร่วมของระบบระหว่างประเทศได้ ในโลกที่แรงผลักดันจาก The Stack ทำให้กฎหมายระหว่างประเทศกำลังกลายเป็นไวยากรณ์ว่างเปล่ายิ่งขึ้นทุกที การปะทะกันระหว่าง unilateralism กับ multilateralism จึงสะท้อนความพยายามที่แตกต่างกันในการจัดการกับความว่างเปล่านั้น มากกว่าจะเป็นความขัดแย้งเชิงคุณค่าระหว่างการเคารพหรือไม่เคารพกฎเกณฑ์สากล

บทสรุปสังเคราะห์: ขอบเขตของทฤษฎีและความคงทนของแรงกดดันเชิงโครงสร้าง

ท้ายที่สุด บทวิเคราะห์นี้มิได้มุ่งหมายที่จะพยากรณ์ผลลัพธ์ทางการเมืองระยะสั้นว่าปฏิบัติการของรัฐบาลสหรัฐฯ, การตอบโต้ของเวเนซุเอลา หรือท่าทีของจีน จะดำเนินไปในทิศทางใดในรายวันหรือรายเดือน เพราะตัวแปรเหล่านั้นล้วนขึ้นอยู่กับ “การจรบรรจบของเหตุปัจจัยทางประวัติศาสตร์” (historical contingency) และการตัดสินใจของผู้กระทำการที่อาจเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

ทว่า สิ่งที่กรอบคิด Thermodynamic Realism ชี้ให้เห็นคือ “ความจำเป็นเชิงโครงสร้าง” (structural imperative) ที่ดำรงอยู่อย่างคงทนใต้ผิวน้ำของความขัดแย้ง ไม่ว่าฉากหน้าทางการเมืองหรือความชอบธรรมทางกฎหมายระหว่างประเทศจะถูกจัดวางอย่างไร ข้อเท็จจริงทางฟิสิกส์ที่ว่าโรงกลั่นในอ่าวเม็กซิโกยังต้องการน้ำมันดิบหนักเพื่อรักษาสมดุล และ The Stack ยังต้องการความมั่นคงทางพลังงานเพื่อขยายตัว ย่อมทำงานเป็น “แรงดึงดูด” ที่กำหนดทิศทางของยุทธศาสตร์ชาติในระยะยาวเสมอ

ดังนั้น ไม่ว่าผลลัพธ์ของการปะทะสังสรรค์เฉพาะหน้านี้จะลงเอยเช่นไร โจทย์เรื่องความไม่สมดุลทางอุณหพลศาสตร์ (Thermodynamic Imbalance) จะยังคงเป็นเงาตามตัวที่กำหนดพฤติกรรมของมหาอำนาจต่อไป ตราบเท่าที่โครงสร้างพื้นฐานทางพลังงานและเทคโนโลยียังไม่ได้ถูกรื้อสร้างใหม่อย่างถึงราก